

СТАНОВИЩЕ

от

д-р Панайот Димитров Карагъзов,

професор по славянски литератури в СУ „Св. Климент Охридски”

на

дисертационен труд за присъждане на научна степен 'доктор на науките'
в област на висше образование 2.1 Филология, Теория и история на литературата

Автор: доц. д-р Жоржета Петрова Чолакова,

Катедра „Славистика”, Филологически факултет, ПУ „Паисий Хилендарски”

Тема: „Митопоетичен генезис, художествена еволюция и контекстуализация на езерото в поезията на чешкия романтизъм“

1. Общо представяне на процедурата и дисертанта

Предоставената документация свидетелства, че научната степен и научната длъжност на дисертанта, както и вътрешното обсъждане на дисертационния труд, проведено на 09.11.2017 г., на което присъстват необходимият брой професори и доктори на филологическите науки, отговарят на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Р България и Правилника за неговото приложение.

Вътрешните и външните членове на Научното жури, назначено със заповед № Р 33-6064/14.12.2017 г. на ректора на ПУ „Паисий Хилендарски”, са избрани при спазване на законовите процедури.

2. Актуалност на тематиката

Дисертацията „Митопоетичен генезис, художествена еволюция и контекстуализация на езерото в поезията на чешкия романтизъм“ е автентична разработка, вписваща се в актуалните изследователски полета на съвременната славистика. Трудът се отличава с интердисциплинарност и ситуира специфично славянската проблематика в широк европейски контекст. За пръв път в световната славистика топосите на водата и езерото са разгледани в диахронен план от Античността до Романтизма, а в синхронен – художествената словесност на западните

славяни е съпоставена с античната митология и върховните за съответната културна формация западноевропейски художествени феномени.

3. Познаване на проблема

Формулираният изследователски аргумент и примарните и секундарни средства за нейната скруполюзност при използването на терминологията и методологията. Топосите на водата и в частност на езерото са разгледани не само в контекста на еволюцията на художес-твеното слово, но също така и от гл. т. на живописца, естетиката, есхатологията и пр.

4. Методика на изследването

Доц. Чолакова съзнателно се отказва от „диктатурата” на един единствен изследовател-ски подход и дава приоритет на методологическия плурализъм, тъй като „предпооставянето и детерминирането на определен набор от стратегически принципи би довело до манипулативна деформация на мисленето и на разбирането ни за обекта на изследване, в който се отразяват в по-плътен или в призрачен формат множество съставлящи го и релевантно съпътстващи го изследователски обекти”. Сред множеството приложени методи (херменевтика, феномено-логия, тематология, имагология, иконология и пр.) като своеобразен теоретичен гръбнак на дисертацията се откроява сравнително-историческият изследователски метод. Важно е да отбележа, че отделните методи не са използвани самоцелно или показно, а са подходящо подбрани за интерпретацията на съответния художествен феномен.

Работата е фокусирана върху специфичен феномен в поезията на чешкия романтизъм, който е представен като част и резултат от европейската словесна художествена еволюция. В този смисъл крайната цел на изследването е осъществена след обстоен историко-теоретичен анализ на водната и езерната тематика от европейската древност до Славянското възраждане, поради което от формална гл. т. изследването се вписва както в областта на славистиката, така и на историята и теорията на литературата.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд на доц. д-р Жоржета Чолакова е класическо по структура и съдържание научно изследване, което върху 628 компютърни страници проследява генезиса, развитието и трансформациите на топосите на водата и езерото от Античността до Романтизма в широк културологичен и компаративен план. Тезата на дисертантката, че в европейски контекст езерото еволюира в пълноценен и самостоен художествен образ едва през епохата на предромантизма и Романтизма, е оптимално доказана чрез анализ на огромен емпиричен ма-териал (от Античността през Библията, Ренесанса, Барока и класицизма до епохата на Сла-вянското възраждане), разработен с прецизен терминологичен апарат и оптимална изследо-

вателска методология, отличаваща се с всеобхватост и спазване на причинно- следствената логика.

Използвайки метафориката на водата, бих оприличил изследването на течаща през европейското художествено време и пространство река с много разклонения или на повествование, съчетаващо похватите на „броеницата” по вертикала с „разказ в чекмедже” по хоризонтала.

В процеса на доказване на основната дисертационна теза словесният митологичен, библейски и литературен материал, отнасящ се до топосите на езерото и водата, се преплита и интерферира с множество гранични изследователски полета като живописата, пейзажологията, митичната и библейска есхатология и пр. Доц. Жоржета Чолакова със завидна вещина разграничава природата от пейзажа и превръщането ѝ в художествен образ, акцентирайки върху опозициите обект – субект и статика – динамика; стойностна е констатацията ѝ, че природа и пейзаж се разграничават подобно на факта и фикцията. Дисертантката откроява възможността художественото слово да превърне неизбежната описателност на пейзажа (в отличие от статичната фотографска снимка) в динамично взаимодействие на субект и обект. Нещо повече, макар и „да се конструира в рамките на дадено зрително поле“, пейзажът влиза в динамично взаимодействие с автора, литературните персонажи и читателите.

Стойностно е наблюдението на доц. Чолакова за промяната на езерните „обитатели“ – докато в митологията езерата населяват боговете и ниско йерархичните божества, в поемите и баладите на Карел Хинек Маха, Адам Мицкевич и други славянски романтици езерата обитават променящи своята идентичност човешки същества.

Изключително интересна е констатираната от д-р Чолакова трансформация на класическите митологични форми в жанра „романтическа балада“, позволяваща промяна на личностната идентичност на персонажите, съжителство на реално и фантастично и възвръщане (или романтическо конотиране) на есхатологичната функция на езерото и водата.

Митопоетичният генезис на образа на езерото изчерпателно и задълбочено е проследен в най-различни аспекти – психологически, естетически, философски, теологически. Ще спомена само изтъкнатата от доц. Чолакова бинарност на езерото като природна даденост и есхатологическа същност и че по нейни думи „митологично-есхатологичното разбиране за езерото като изход от живота кулминира в „езерната есхатология“ на Маха и Мицкевич“.

Дисертантката установява, че при славянските поети езерото е не само антично-

романтичен изход от живота, но и своеобразен хоризонт, в който се докосват световите на живите и мъртвите.

6. Преценка на публикациите и личния принос на дисертанта

Публикациите по темата на дисертацията са напълно достатъчни. Личният принос на д-р Ж. Чолакова е безспорен и със сигурност ще остави трайна следа в литературоведската сла-

вистика и хуманитаристиката като цяло. Бих желал да припомня, че към научния принос при разработване на езерната тематика органично принадлежи и високо художественият превод на поемата „Май“ от Карел Хинек Маха, извършен преди години от дисертантката.

7. Автореферат

Авторефератът върху 64 страници адекватно (съдържателно и пропорционално) представя основните тези на цялостния дисертационен труд и публикациите по темата на изследването.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Трудът е подробно-изчерпателен и притежава разгърнат библиографски апарат, но може би при неговото реализиране като монография ще се намери място и за символиката на водата при Светото Кръщение. При разглеждането на езиковите аспекти на водата и езерото на с. 45 би било добре да се уточни, че семантичните констатации са валидни само за езиците, притежаващи граматическата категория „род“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд „Митопоетичен генезис, художествена еволюция и контекстуализация на езерото в поезията на чешкия романтизъм“ е образцово компаративно интердисциплинарно изследване, което е гордост за българската славистика. Дисертацията е новаторска и не само оптимално прилага съвременната изследователска методология, но в редица случаи я обогатява и надгражда. Ето защо въз основа на гореспоменатите (и редица други неупоменати) научни приноси без никакво колебание ще гласувам за присъждане на научната степен „доктор на филологическите науки“ на доц. д-р Жоржета Петрова Чолакова от Катедра

„Славистика“ на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Плевен, 23.01.2018 г.

Изготвил становището:

проф. д-р Панайот Карагьозов